

ברכה על השמן

עמוד שבעוי \ ברכות לה:

דב גדליה שוגרמן

ברכות לה:-לו.

גופא: אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ. היכי דמי? אילימא דקא שתי ליה (משתה) - אוזוקי מזיק ליה! דתניא: השותה שמן של תרומה - משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, הסך שמן של תרומה - משלם את הקרן ומשלם את החומש! אלא: דקא אכיל ליה על ידי פת. אי הכי, הויה ליה פת עיקר והוא טפל; ותנן, זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה - מברך על העיקר ופותר את הטפלה! אלא: דקא שתי ליה על ידי אניגרון; דאמר רבה בר שמואל: אניגרון - מיא דסלקא, אניגרון - מיא דכולהו שלקי. אם כן, הוה ליה אניגרון עיקר ושמן טפל. ותנן, זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה - מברך על העיקר ופותר את הטפלה! הכא במאי עסקינן - בחושש בגרונו. דתניא: החושש בגרונו - לא יערענו בשמן תחלה בשבת, אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע. - פשיטא! - מהו דתימא; כיון דלרפואה קא מכיין - לא לברכי עליה כלל, קמשמע לן: כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי.

רש"י שם

אוזוקי מזיק - לגופיה, ואין זו אכילה שטעונה ברכה, דגבי ברכה ואכלת כתיב.

רי"ף מסכת ברכות דף כה עמוד א

אמר רב יהודה אמר שמואל וכן אמר ר' יצחק וכן אמר ר' יוחנן שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ ודוקא היכא דחשש [דף ל"ו ע"א] בגרונו ושתי ליה על ידי אניגרון דהוי ליה שמן עיקר דתניא החושש בגרונו לא יערענו בשמן אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע אבל היכא דאכיל ליה על ידי הפת הויה ליה הפת עיקר ושמן טפל ותנן זה הכלל כל שהוא עיקר ועמו טפלה מברך על העיקר ופותר את הטפלה ואי שתי ליה משתיא אוזוקי מזיק ליה ולא מברך עליה:

רמב"ם הלכות ברכות פרק ח, הלכה א

הסוחט פירות והוציא מהן משקין מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות, חוץ מן הענבים והזיתים שעל היין הוא מברך ד בורא פרי הגפן ולבסוף ברכה אחת מעין שלש, ועל השמן בתחלה הוא מברך בורא פרי העץ, במה דברים אמורים שהיה חושש בגרונו ושתה מן השמן עם מי השלקות וכיוצא בהן שהרי נהנה בשתייתו, אבל אם שתה השמן לבדו או שלא היה חושש בגרונו מברך עליו שהכל, שהרי לא נהנה בטעם השמן.

רמב"ם הלכות תרומות פרק יא, הלכה ב

התרומה (ב) ניתנת (ג) לאכילה (ד) ולשתייה (ה) ולסיכה (ו) שהסיכה (ז) היא כשתייה שנאמר (ח) ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, (ט) והשתייה בכלל אכילה, (י) לאכול דבר שדרכו לאכול, (יא) ולשתות דבר שדרכו לשתות, * ולסוך דבר שדרכו לסוך, (יב) לא יסוך יין וחומץ, (יד) אבל (יג) סך הוא (טו) את השמן (טז) הטהור (יז) ומדליק (יח) את הטמא וזהו (יט) הנקרא שמן שריפה בכל מקום.

רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יד,

הלכה י-יא

כל האוכלין האסורין אינו חייב עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה, חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם לפי שלא נאמר בהן אכילה אלא הוציא איסור אכילתן בלשון אחרת בלשון בשול ובלשון הקדש לאסור אותן ואפילו שלא כדרך הנייה.

כיצד הרי שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם עד שנכוה גרונו ממנו או שאכל חלב חי, או שעירב דברים מרים כגון ראש ולענה לתוך יין נסך או לתוך קדרה של נבלה ואכלן כשהן מרין, או שאכל אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור, ואם עירב דבר מר בתוך קדרה של בשר בחלב או ביין כלאי הכרם ואכלו חייב.

ברכות לח:

דרש רב חסדא משום רבינו, ומנו - רב: שלקות מברכין עליהם בורא פרי האדמה; ורבתינו היורדין מארץ ישראל, ומנו - עולא משמיה דרבי יוחנן אמר: שלקות מברכין עליהן שהכל נהיה בדברו; ואני אומר: כל שתחלתו בורא פרי האדמה, שלקו - שהכל נהיה בדברו; וכל שתחלתו שהכל נהיה בדברו, שלקו - בורא פרי האדמה. בשלמא כל שתחלתו שהכל נהיה בדברו שלקו בורא פרי האדמה - משכחת לה בכרבא וסלקא וקרא; אלא כל שתחלתו בורא פרי האדמה שלקו - שהכל, היכי משכחת להו? אמר רב נחמן בר יצחק: משכחת לה בתומי וכרתי.

רש"י שם

וכל - ירק שאין דרכו ליאכל חי, שמתחלתו אם אכלו חי - שהכל הוא מברך.